

»Dom naš res prekrasen je, rod naš prepočasen je.« (Gregorčič)

■ **Meta Rožac Panger**, prof. razrednega pouka, je učiteljica v prvi triadi na *Osnovni šoli Elvire Vatovec Prade*. Izkušnje ima tudi z novinarstvom, redno objavlja prispevke v zbornikih mednarodnih konferenc.

Sodobna družba se sooča s krizo vrednot, kar na različne načine vpliva tudi na celoten pedagoški prostor. Posameznik deluje v skupnosti učečih se, ki jo sooblikujejo šolski, lokalni, narodni in vse bolj tudi širši družbeni prostor, zato je pomembno kot vrednoto izpostaviti ne le znanje, marveč celoten proces pridobivanja znanja. Če je osnovni namen šolanja učenje, potem naj se spremembe začnejo pri učenju, učnem procesu.

Učenje kot vrednota

Učni proces je vselej skrbno načrtovana, obenem pa nepredvidljiva in odprta situacija, v kateri naj bo učitelj tisti, ki predvsem opazuje in usmerja ter ustvarja pogoje, da govorijo (razmišljajo) učenci. Učitelj mora preseči okvir učnih metod in tehnik, sicer lahko v učni proces, hote ali nehoče, vnese elemente dresure. Če učencem pokaže, da se mu zdi vredno, kar počne/počnejo, da je tudi sam željan znanja, ter pri tem izkazuje ljubezen, potrjuje, da je pot znanja neskončna, ljubezen pa brezpogojna. V takih okoliščinah lahko skupaj z učenci načrtuje, izvaja in vrednoti učni proces, oblikuje inovativne načine dela ter ustvarja skupnost učečih se, v kateri je doseganje standardov samoumevna posledica zdrave učne situacije. Obenem sledi priporočilom sodobne znanosti, ki posebej izpostavlja znanje o učenju (metakognitivne procese učenja), pomen učeče se skupnosti in samoregulacije učenja ter medvrstniško sodelovanje. Novejše piramide učenja kažejo, da je učenje najbolj učinkovito tedaj, ko učimo druge. V tej kognitivno-socialni situaciji naj bi bilo pomnjenje kar 90-odstotno (The Learning Pyramid, 2019). Ne gre za zmanjšano vlogo učitelja na račun vloge učencev, temveč je v ospredju znanje, pridobljeno v skupnosti. Pomembni so spoznanja in nove izkušnje, preko katerih posameznik raste in postaja modrejši ter zato tudi bolj zrelo dojema učenje in proces učenja.

V nadaljevanju je prikazano, kako učitelj skupaj z učenci oblikuje učečo se skupnost s poudarkom na ljubezni do domovine in države.

Pouk s klasiki slovenske književnosti

Izhajajoč iz dejstva, da je vsak znanstvenik, pisatelj ali umetnik najprej človek, lahko učitelj učencem predstavi tudi tiste ustvarjalce, katerih idej in del še ne zmorejo v polnosti razumeti. Vselej lahko namreč razumejo, da gre za ljudi, ki so sledili temu, kar jih je gnalo, ki so v določenem kraju in času živeli za vrednote ter pustili neizbrisen pečat svojemu narodu in človeštvu. Od tu je samo še korak do hrepenenja učencev po znanju in drugih vrednotah.

Učenci imajo veliko skupnega z ljudmi, ki so pisali zgodovino. Od odraslih je odvisno, ali bodo v sebi odkrili tisto, kar jih bo vse življenje spodbujalo k dobremu in koristnemu. Zato je pomembno, da učitelja zanima, kaj učenci doživljajo in kaj jih žene, da radi počnejo določeno stvar.

Pomolčev Šimen z Vrsnega

Ko so drugošolci v okviru opismenjevanja spoznali pesnika Simona Gregorčiča in njegov čas, jih je najprej navdušil njegov odnos do narave in domovine. O njem so se želeli čim več naučiti. Preplavila sta jih dva ključ-

na elementa učečega se človeka: čudenje in hrepenenje. Zahrepeneli so po tem, da bi spoznali Gregorčičeve pesmi in tudi sami pisali. Začutili so, da pisanje ni breme in da je lepo ubesediti, kar znaš ali čutiš. Obenem so ob odlomkih, ki jih niso povsem razumeli, dojeli neskončnost znanja, vendar se ob tem niso počutili manjvredne. »To bomo razumeli, ko bomo starejši,« so drug za drugim z zanosom pripominjali.

Gre za naravno pot usvajanja znanja glede na starost in sposobnosti učencev, ki priznava, da je znanje pogojeno (z izkušnjami, voljo ter zmožnostmi posameznika in skupnosti), a hkrati neomejeno, neskončno.

V kontekstu državne in domovinske vzgoje je pomembno književnika čim bolj nazorno oziroma življenjsko umestiti v čas in prostor, v katerem je živel. Za mlajše učence so pomembni drobni detajli iz vsakdanjega življenja: kako je pesnik živel, kod je hodil, o čem je sanjal. Drugošolci so bili osupli nad

Preplavila sta jih dva ključna elementa učečega se človeka: čudenje in hrepenenje. Zahrepeneli so po tem, da bi spoznali Gregorčičeve pesmi in tudi sami pisali.

podatkom, da se je na Katarinijevem trgu v Gorici, kjer je Pomolčev Šimen z Vrsnega daljnega leta 1906 ležal na parah, zbralo kar 4000 ljudi (Pesnik Simon Gregorčič, 1906). Zanimalo jih je, kako je ta velika množica v času vozov in konj prispela v Gorico.

Pomembno je, da učenci na lastni koži začutijo, da res »ni kraja mi krasnejšega« in »ni ljudstva mi milejšega« (S. Gregorčič), da obišejo pesnikove kraje in jih doživijo na podoben način, kot jih je doživljal on sam. Učenci iz Sv. Antona pri Koprju so v okvi-

ru literarnega tabora pesnili in pisali med oljčniki in vinogradi ter se ob Solkanskem mostu spraševali: »Kako so vanj vgradili 4500 tako težkih kamnov, ko še niti tovarnjakov niso imeli?« Njihovo opazovanje je bilo usmerjeno: iskali so tisto, kar je navdihovalo pesnika Gregorčiča.

Misel drugošolca ob pesnikovi *Soči* pojasni, da je skrb učiteljev o nujnosti izbire literarnega besedila, ki bi ga učenci v celoti razumeli, nepotrebna: »Veliko besed nisem razumel, v glavi pa sem si narisal celo Sočo.«

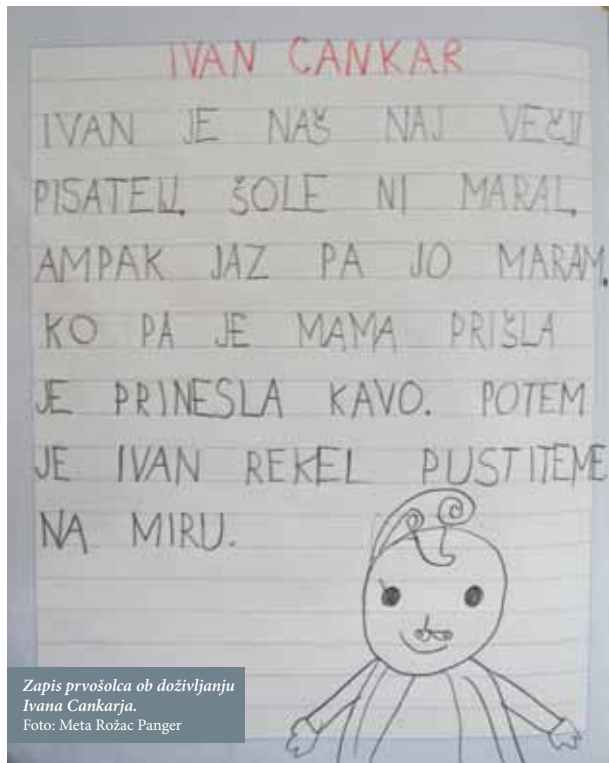
Učenci so ob srečanju z Gregorčičem ustvarili veliko kakovostnih umetnostnih in neumetnostnih besedil. Izdelali so natančno maketo Kobarida s kostnico in pesnikovim kipom ter model Solkanskega mosta z umetniškimi deli Soče, grbi goriških krajev, s pesnikovimi portreti in citati.

Učne dejavnosti so vsebinsko presegle splošen okvir drugega razreda in učencem odprle nove možnosti za raziskovanje književnosti. Uporabljene didaktične metode so pri vseh sodelujočih spodbudile zanimanje za samoregulacijske procese učenja in pridobivanja znanja. Z veseljem so se posvetili ustvarjalnemu pisanju in svoja besedila dlje časa prebirali, popravljali ter estetsko in vsebinsko nadgrajevali. Samoiniciativno so iskali ponarodele Gregorčičeve pesmi in jih prepevali. Nekaj učencev je ob pesmi *Veseli pastir* predstavilo Gorenjsko, pomembnejše kraje in Prešerna. Doktor Fig iz Vrbe je nastopil tudi v medvrstniških delavnicah *Povodni mož malo drugače*, ki so jih drugošolci pripravili skupaj z učenci višjih razredov.

Ivan Savelj z Vrhnike

Za razliko od Gregorčiča, čigar množica preprostih besedil je ponarodela, sta Cankarjev jezik in svet najmlajšim v devetletki težko predstavljava. In vendar se pogosto zgodi, da pisatelja z velikim navdušenjem sprejmejo ravno v prvem razredu. Cankar je znal s svojo tiho držo in izbranimi besedami vselej veliko povedati. Ta misel je bila izhodišče za obravnavo največjega slovenskega pisatelja s prvošolci. Pred učence je

bila postavljena zbirka njegovih del. V tišini so pristopili in začeli drug za drugim polagati roke na knjige. Po nekaj minutah je nekdo izmed njih pripomnil: »Kako je mogoče, da je vse to napisal en sam človek ...?« Slišali so odlomek in osupljivo pripomnili (skupina učencev): »Piše zelo natančno. Če bi vse to narisali, bi nastala velika risba.«

Zapis prvošolca ob doživljanju Ivana Cankarja.
Foto: Meta Rožac Panger

Pozorno so prisluhnilni nadaljnjemu branju. Da bi ohranili to igrivost in Cankarjevo veličino obenem, je bila uvedena metoda dveh magnetov – razumskega in igrivega. Pri Cankarju je prvega predstavljala njegova najpogosteje uporabljena fotografija (s pripisom »Največji slovenski pisatelj«), drugega pa fotografija starejšega učenca, ki si je nadel radirko v obliki brkov, podobnih Cankarjevim (s pripisom »Človek s čudovitimi brki«). Magneta sta učence spodbudila k spontanemu pisanju. V učni proces sta vnesla elemente humorja in pri učencih spodbudila zaupanje v lastne literarne zmožnosti. S tem ko so si naredili Cankarjeve brke, so se poistovetili tudi z njegovo zmožnostjo ubesedovanja in pisanja. Ker so se ravno opismenili in pisanja še niso bili večji, so si nekateri pomagali s slikopisom. Nastala so zanimiva besedila.

Sledilo je vrstniško vrednotenje, ko so učenci drug drugemu povedali, v čem se jim zdi posamezno besedilo dobro in kakšne izboljšave predlagajo, ter likovno ustvarjanje *Cankar v glini ali glina v Cankarju*.

Sklepna misel

Da »dom naš res prekrasen je« (Gregorčič), ni treba posebej poudarjati. Izpostaviti pa velja dejstvo, da slovenski šolski prostor v splošnem še vedno raje in hitreje sledi tuji lepoti kakor domači. Tudi širši družbeni prostor kaže podobno sliko: človek dobi občutek večje odprtosti za sprejemanje tujega kakor za izpostavljanje domačega, naj bo to jezik, književnost, način poučevanja ali preprosto življenja kot takega.

Sistematično vnašanje slovenskih književnih klasikov in kulturne dediščine v učno-vzgojne vsebine prve triade prinaša spodbudne rezultate. Občasno je učence težko ogreti oziroma učitelji potrebujejo za to več časa. Zadnja leta pa je njihovo doživljanje zato toliko globlje in pristnejše. Nikakor pa ni moč trditi, da mladi »rod naš prepočasen je« (S. Gregorčič).

Temu v veliki meri botrujeta tudi medvrstniško učenje in aktivna vključenost učencev v učni proces, ki ju je v sodobni pedagoški praksi vse bolj zaznati. Govorimo namreč o vzgoji za vrednote. Tega, kar je vredno, se ne da posredovati, to mora učitelj živeti, k sobivanju/ustvarjanju pa pritegniti tudi učence. ◀

Viri in literatura

- Gregorčič, Simon idr. (2014): *Izbrane pesmi*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pesnik Simon Gregorčič (1906). V: *Primorec*, tečaj XIV, št. 48, izdano 30. 11. 1906. Pridobljeno 28. 1. 2018 na spletni strani: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-8ZMZ7NFG>.
- *The learning pyramid*. Pridobljeno 1. 10. 2019 na spletni strani: <https://www.educationcorner.com/the-learning-pyramid.html>.

Prispevek je v celoti objavljen:

Rožac Panger, Meta (2019): »Dom naš res prekrasen je, rod naš prepočasen je« (Gregorčič). V: Ašič, Erika (ured.) (2019): *Vzgoja za ljubezen do domovine in države*. Zbornik. Ljubljana: Društvo katoliških pedagogov Slovenije, str. 156–163. [Elektronski vir]. Dostopno na: https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/MK_2019_zbornik.pdf.